

За време ове кризе неколико пута се могло чути позивање на мудрост Милтона Фридмана, који је рекао да евро не може преживети рецесију. У једном интервјуу који је дао пре три године, недуго пред смрт, Фридман је изјавио: „Евро ће бити извор великих проблема уместо да буде користан. Евро је случај без преседана. Колико ја знам, до сада није било монетарне уније сачињене од независних држава и која је имала званично прописану валуту. Било је унија заснованих на покрићу у сребру или злату, али не и на декретом прописаном новцу, који тежи инфлацији, а који издају политички независне државе.“

Суштина ове поруке представља терет не само за евро, већ и за глазуру испод које се крије Европска Унија. Било каква рецесија би створила напетост између идеализма и национализма – жеље оних који управљају европским пројектом да одрже привид колико је год могуће како би из овог економског ужаса изашли уз губитке, али непоражени, и неизбежне идентификације стотина милиона људи који живе изван бајковитог света политичара са сопственом националном државом, земљацима и националним интересом. Без делимичне принуде какву је недемократска совјетизована организација недавно покушала да уведе, национални интерес ће на крају превладати.

Наговештаја да ће се ово десити било је и раније, док смо чекали да престане период порицања у коме се нашла европска политичка елита. Сећамо се последњег банкарског самита, одржаног у септембру, када су Немци одлучили да потпомогну свој банкарски систем, баш зато што је деловало да је бољи него у било којој другој европској земљи. Затим су пре око месец дана једне од најпроевропскијих новина, *Le Figaro*, објавиле чланак једног од својих економских стручњака који је први пут поверио читаоцима колико је ситуација тешка – признао је да би се њихова земља могла одрећи евра.

Прошле недеље је Жан-Клод Трише, директор Европске централне банке (ЕЦБ), изјавио готово исто, а бивши немачки министар иностраних послова Јошка Фишер се на то надовезао наговестивши како Немачка није вољна да и даље обезбеђује финансијску потпору привредно заосталијим земљама Европе и имплицитно додао да односи Француске и Немачке нису били на лошијем нивоу још откако су Монтгомери и Ајзенхауер 1944. године протерали Вермахт преко Рајне.

Истина је да Европа није била у овако озбиљној кризи још од потписивања Римског споразума из 1957. године. Садашње стање може се изразити паролом „спасавај се ко може.“ Председник Саркози је у добро познатој деголовској фази и упумпао је шест милијарди евра као помоћ француској аутомобилској индустрији. Остали произвођачи, нарочито они из источног дела Европе, побунили су се против тога, али узалуд.

Саркозијева тврдња да није протекциониста чисто је реторичке природе. Када немачки министар каже да „сада није тренутак“ да се радницима из бившег источноевропског блока доделе сва имигрантска права, он заправо говори исто. Гордон Браун можда неће успети да британским радницима обезбеди британска радна места, али Немци су одлучни у намери да својим држављанима обезбеде послове.

Овакво заобилажење правила, или, боље речено, њихово масовно непоштовање, представља сигуран знак да је једна валута, а вероватно и једна империја, отишла у пропаст. Трише је прошлог петка отишао у Даблин како би умирио Ирце, којима је пре десет дана криза извела на улице 100.000 демонстраната. Изговорио је уобичајене фразе о томе како ће Ирска успети да из кризе изађе „на доброј позицији“ која ће јој омогућити да искористи економске прилике које јој се пружају. Није му баш пошло за руком да објасни како ће ирски премијер Брајан Кауен победити на изборима уколико прогута пилулу коју му ЕЦБ гура у грло – смањење потрошње, смањење плата у јавном сектору и огромно повећање пореза којима ће се ирски дефицит смањити на ниво који се захтева од чланица еврозоне.

Запањује, међутим, бешчашће уз које се сва ова питања решавају. Хоакин Алмуниа, комесар за привреду ЕУ, започео је „дисциплински поступак“ против Француске, Шпаније, Малте, Грчке, Латвије и Ирске, које су прекршиле фискална правила створивши прекомеран дефицит. Прекршиоце можда чека новчана казна, што би било бесмислено. Грчкој и Португалу је пре неколико година изречена новчана казна, а нису платиле ни динара.

У Грчкој је већ било нереда. Латвијска влада је пала, а народ је свестан да ко год дође на њено место неће имати другог избора сем да води још непријатнију економску политику. Саркози се већ брине због јавних нереда, јер су му обавештајне службе јавиле да неће горети само предграђа. Наметање строгих правила за ових шест земаља могло би да у некима од њих доведе и до револуције, укључујући и Ирску. Одакле би стигао новац за казне? Тако што ће га позајмити од Немачке? Ништа од тога.

ЕЦБ се сутра састаје како би размотрила каматне стопе, а предвиђа се да ће се са 2% смањити на 1,5%. То не би много помогло земљама које су, као Латвија, буквално остале без новца. ММФ покушава да оснује посебан нови фонд који би помогао државама у невољи. Можда ће ускоро постати очигледно да увођење заједничке валуте за државе различитог степена развијености мора да пропадне услед сурове реалности – националистичке реалности – и да ће главни играчи морати да уђу у игру и позабаве се неким државама. Неким земљама остаће само три начина како да задрже евро. Један је наметање дисциплине, што носи опасност од демонстрација и пада владе. Други је убедити ЕЦБ да толико заобиђе правила да ће се илузија о снази евра (а док ово пишем, он вреди невероватних 90 пенија) на силу скрхати и да ће шпекуланти коначно почети да трљају руке. Трећи је позајмљивање новца од најнепожељнијег зајмодавца – Немачке – како би се угрожене земље избавиле.

Немци су то већ одбили, што је за сваку похвалу. Када је мађарски премијер Ференц Ђурчањ прошлог викенда затражио од њих 190 милиона евра како би се спречило подизање нове гвоздене завесе на целом континенту, Ангела Меркел му је рекла да се губи. Она иза себе има немачки народ, а што је још и важније, и немачку привреду. Због чега би они плаћали туђе непоправљиво понашање? Зашто би се они бринули због пада злата и форинте? Шта се њих тиче што је латвијски дуг постао високоризичан или што су Ирци готово пропали? Уколико Меркелова жели да остане на власти, а немачки радници да задрже плодове сопственог рада, не смеју бити меког срца.

Остале европске државе морају се определити или за девалвацију и престанак одржавања привада како имају економску снагу, или за наставак садашње политике и опасност од пада владе. Како год да се деси, више неће бити радости за Европску Унију и њено монетарно копиле. Милтон је био у праву.

Извор: <http://www.telegraph.co.uk/comment/columnists/simonheffer/4934431/Its-the-Europhiles-versus-reality-and-reality-is-going-to-win.html>